

Kirja-arvio

Anna Rantasila

Monipuolisesti affektista osana internetin kulttuureja ja teknologiaa

Hillis, Ken; Paasonen, Susanna & Petit, Michael (toim.) (2015). *Networked Affect*. Cambridge & London: The MIT Press, 267 s.

Ken Hillisin, Susanna Paasonen ja Michael Petitin toimittama *Networked Affect* kokoaa yhteen 16 tekstiä affektista verkottuneessa ympäristössä. Kirja on saanut alkunsa vuonna 2011 Seattlessa kansainvälisessä internet-tutkijoiden konferenssissa AoIR:ssä pidetystä paneelista, ja se esittelee erilaisia tulokulmia siihen, millä tavoin nykypäivän verkottunutta viestintää ja kulttuuria voi tarkastella affektin käsitteen kautta. *Networked affect*in toimittajien mukaan kirjaan koottujen artikkeleiden yhtenä tarkoituksena on esitellä, mitä affektilla niin sanotusti voi tehdä internetin tutkimuksen kentällä (Paasonen, Hillis & Petit 2015, 3).

Kirjan kuusitoista lukua on johdannon jälkeen jaettu kolmeen eri osa-alueeseen: ensimmäiset viisi käsittelevät *intensiteettiä* (intensity), seuraavat viisi *tuntemusta* (sensation), ja viimeiset neljä *arvoa* (value). Teoksen luvut vuorottelevat empiirisesti ja teoreettisesti painottuneiden välillä, tarjoten lukijalle sekä kiinnostavia tapaustutkimuksia että teoreettis-metodologisesti orientoituneempaa pohdintaa. Lukujen empiiriset esimerkit kahlaavat läpi verkottunutta nykyculttuuria ja viestintää eri muodoissaan Facebook-raivosta ohjelmistotaideprojekteihin, gif-animaatioihin ja erilaisiin verkossa leviäviin alakulttuureihin. Tekstit käsittelevät affektia ja sen ilmenemistä Internetissä monessa muodossa. Affekti esittäytyy yhtäältä osana ihmisten välistä kanssakäymistä erilaisilla sosiaalisen median alustoilla ja toisaalta ohjelmien, algoritmien ja formaattien tuottamana, mahdollistamana ja jäsentämänä. Kirja tarjoaa laajan katsauksen Internetissä ja sen eri palveluissa versoviin ilmiöihin, joista monet ovat edelleen ajankohtaisia. Teoksen voi lukea yhtenä kokonaisuutena, mutta yksittäiset luvut toimivat mainiosti myös itsenäisesti luettuina. Suomalaisista affektin käsitteellä operoivista tutkijoista kirjaan ovat kirjoittaneet Tero Karppi, Susanna Paasonen ja Jussi Parikka.

Intensiteetti-otsikon alle kootut viisi tekstiä käsittelevät kaikki tapoja ja tapauksia, joissa voimakkaat kokemukset syntyvät tai niitä jaetaan verkkoympäristössä. Osion luvut käsittelevät joukkoa affekteja ja tunteita, joita verkon eri alustoilla ja palveluissa muodostuu ja kiertää, skaalan liikkua Facebook-kohujen raivonpurkauksista seksuaaliseen kaipuuseen ja turhautumiseen, virtuaalimaailmojen tilallisista ja kehollisista

implikaatioista näennäiseen riippuvuuteemme sosiaalisen median palveluista. Kaikkia lukuja ja niiden empiirisiä esimerkkejä yhdistää suhde affektin esittämiseen ja kierrättämiseen tekstuaalisen ja kuvallisen ilmaisun kautta.

Kirjan toinen osio kerää yhteen viisi tekstiä, jotka käsittelevät tuntemuksen ja affektin suhdetta. Lukujen empiiriset esimerkit vaihtelevat koodin ja tiedostomuotojen affektiivisesta potentiaalista verkossa ja sen ulkopuolella toimiviin alakulttuureihin ja pornografiaan. Osion luvut käsittelevät affektia teknologian näkökulmasta, tarkastellen digitaalisia ja analogisia käyttöliittymiä ja koosteita, sekä vuorovaikutusta niin teknologioiden kuin ihmisten ja teknologian välillä. Teknologian lisäksi lukuja yhdistää kehon (engl. body) käsitteen käyttö, joka lukujen sisällä käsittää niin ihmiskehon kuin teknologiset kappaleet ja koodinpätkät.

Viimeisen osion lukuja yhdistävä käsite on arvo, joka lukujen kontekstissa yhdistyy affektiiviseen työhön ja arvon tuotantoon erityisesti sosiaalisen median palveluissa. Luvut tarkastelevat muun muassa tapoja, joilla sosiaalinen media ja muut sovellukset sitouttavat käyttäjänsä affektiiviseen työhön ja sitä kautta tuottamaan lisäarvoa omistajilleen. Tähän monimutkaiseen suhteeseen liittyvät yhtäältä käyttäjien väliset yhteydet ja niiden vaalimiseksi tehtävä työ, ja toisaalta alustan arkkitehtuuri ja siinä myllätyt algoritmit.

Kokonaisuutena *Networked Affect* tarjoaa kattavan ja monitahoisen katsauksen siihen, kuinka affektia ja siihen liittyviä muita käsitteitä voidaan hyödyntää nykypäivän verkottuneen mediaympäristön, sen toimintalogiikoiden ja toiminnan vaikutusten tutkimuksessa. Teoksen empiiristen esimerkkien kirjo on laaja, ja vaikka osa niistä on auttamatta hieman vanhentuneita nykyiseen sosiaalisen median maisemaan nähden, havainnollistavat ne hyvin luvuissa esitetyjä ajatuksia affektin kierrosta, toiminnasta ja hyödyntämisestä.

Teoreettisilta otteiltaan *Networked Affect* on sängen kunnianhimoinen, mutta heijastelee hyvin affektin teorioiden ja tutkimuksen moninaisuutta. Lähes jokainen luvuista käsittelee verkottunutta affektia omassa spesifissä kontekstissaan ja siten myös määrittelee affektin hieman eri näkökulmasta. Affekti avautuu kirjan teksteissä monimuotoisena ja moniulotteisena käsitteenä, joka voi kattaa sekä inhimillisen elossa olemisen tuntemuksen, sanallistetut tunteet, alitajuiset reaktiot, tylsistymisen ja turhautumisen että vaikeammin tavoitettavan liiallisuuden, joka pursuu yli tajunnan ja käsitettävyyden rajojen. Vaikka teoksessa esiintyvät teoretisoinnit eroavat osittain toisistaan, niitä yhdistää mielenkiinto aistimellisiin, intensiivisiin ja materiaalsiin ehtoihin, joita nykyinen teknologiavälitteinen ympäristö asettaa toiminnan ja olemisen eri muodoille.

*Networked Affect*issa esiintyvien tulkintojen, määrittelyjen ja näkökulmien moninaisuus ilmentää hyvin sitä, miten monenlaisiin ymmärryksiin affektin käsite ja sen teoretisoiminen voi avautua. Eräs teoksessa esiin nouseva eri polkuihin haarautuva näkemys on käsitys affektin autonomisuudesta tai kontekstuaalisuudesta. Osa kirjoittajista seuraa teksteissään näkemystä affektin autonomisuudesta, tiedostamattomuudesta ja ei-representationaalisuudesta (ks. esim. Massumi 2002), kun taas osa kirjoittajista antaa myöten representaatiolle ja diskursiiviselle (vrt. esim. Wetherell 2013). Kysymystä on pyöritelty affektin tutkimuksen parissa pitkään, välillä riitaisastikin, mutta tämän teoksen sivuilla siihen suhtaudutaan melko pragmaattisesti. Paasonen, Hillis ja Petit kuitenkin huomauttavat esipuheessaan, että affektin teoria, suhtautuipa se representaatioon miten hyvänsä, tuo mukanaan joukon laajoja ontologisia, epistemologi-

sia ja metodologisia kysymyksiä, joihin on kyettävä vastaamaan, mikäli sen kirjoa haluaa tutkimuksessaan hyödyntää. Tässäkin mielessä kirjan luvut ovat kiinnostavaa luetta-
vaa, jos pohtii, miten affektin teorian asettamiin kysymyksiin voi käytännön tutkimuk-
sessa vastata.

Affektin moninaisuuden lisäksi *Networked Affectin* yhtenä kokoavana teemana toimii affektin suhde teknologiaan. Teoksessa korostuu teknologian ja ihmisen välisen suhteen monisuuntaisuus, ajatus siitä, että teknologia käyttää meitä yhtä lailla kuin me sitä. Tämän ajatuksen kehittäminen ihmisten, koneiden ja koodin affektiivisen suhteen kautta tarkasteltuna avaa siihen uusia tulokulmia ja asiayhteyksiä. Ihmisen ja teknolo-
gian välistä suhdetta ei *Networked affectin* sivuilla tarkastella vain dystooppisen riip-
puvuuslinssin läpi, vaan verkottuneella, teknologiavälitteisellä affektilla nähdään ole-
van mahdollisuus myös mobilisoida erilaisia vastarinnan muotoja ja vauhdittaa sosiaa-
lista muutosta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että teknologiaan ja erityisesti verkos-
sa toimivien sosiaalisen median sovellusten ansaintalogiikkaan ja arvonmuodostuksen
mekanismeihin ei suhtauduttaisi kriittisesti.

Esipuheessaan kirjan toimittajat asettavat yhdeksi *Networked Affectin* tavoitteeksi osoittaa affektin käsitteen hyödyllisyys ja voima internetin tutkijoille. Teos tarjoaa luki-
jalle aiheiltaan ja teoreettisilta lähestymistavoiltaan monipuolisen kokoelman tekstejä
ja onnistuu siten tavoitteessaan. *Networked Affect* toimii hyvänä ponnahduslautana
ensikosketuksia affektin teorioihin ja tutkimukseen hakeville, mutta se tarjoaa myös
uusia näkökulmia jo pidempään käsitteen kanssa työskennelleille. Vaikka teoksessa ei
yhtä artikkelia lukuun ottamatta käsitellä eksplisiittisesti trollausta tai muita negatiivis-
ten affektien tuottamisen tapoja, teos antaa työkaluja ymmärtää ja käsitellä kriittisesti
niitä käytäntöjä ja ympäristöjä, jotka sen mahdollistavat. Tämä tekee *Networked Affec-*
tista erityisen ajankohtaisen.

Kirjallisuus

- Massumi, Brian (2002). *Parables for the Virtual. Movement, Affect, Sensation*. Durham & London: Duke University Press.
- Paasonen, Susanna; Hillis, Ken; & Petit, Michael (2015). Introduction: Networks of Transmission: Intensity, Sensation, Value. Teoksessa Hillis, Ken; Paasonen, Susanna & Petit, Michael (toim.). *Networked Affect*. Cambridge & London: The MIT Press, 1-24.
- Wetherell, Margaret (2013). Affect and discourse – What’s the problem? From affect as excess to affective/discursive practice. *Subjectivity*, 6:4, 349-368.